

УДК 323.2:355/359-057.36

<https://doi.org/10.34142/24130060.2021.22.1.09>

СУЧАСНА АРМІЯ ТА КАПЕЛАНСЬКА СЛУЖБА У КОНТЕКСТІ СТАНОВЛЕННЯ СУСПІЛЬСТВА РИЗИКУ: ПОЛІТИКО- ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ ВИМІР

Ю. О. Тяпкіна

Стаття присвячена розгляду особливостей взаємодії сучасної армії та капеланської служби у контексті становлення суспільства ризику з позиції політико-інституціонального виміру.

Кожен із цих суб'єктів взаємодії розглядається як соціально-політичний інститут, що має власну історію становлення та виконує певні функції з урахуванням логіки розвитку суспільства ризику – ефективне розв'язання однієї сукупності проблем одночасно веде к виникненню нової.

До останньої пропонується віднести: необхідність вдосконалення законодавства України щодо функціонування вищезазначених інститутів, зокрема, норм чинної Конституції України щодо введення інституту військового капеланства; необхідність досягнення консенсусу з конкретних питань душпастирської опіки між великою кількістю конфесій, церков, деномінацій, напрямків і толків у віросповіданнях, що функціонують у сучасній Україні; необхідність організації підготовки кваліфікованих кадрів для діяльності служби військових капеланів та ін.

Ключові слова: *суспільство ризику, армія, капеланська служба, інститут, функції.*

СОВРЕМЕННАЯ АРМИЯ И КАПЕЛЛАНСКАЯ СЛУЖБА В КОНТЕКСТЕ СТАНОВЛЕНИЯ ОБЩЕСТВА РИСКА: ПОЛИТИКО- ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЕ ИЗМЕРЕНИЕ

Ю. О. Тяпкина

Статья посвящена рассмотрению особенностей взаимодействия современной армии и капелланской службы в контексте становления общества риска с позиции политико-институционального измерения.

Каждый из этих субъектов взаимодействия рассматривается как социально-политический институт, который имеет свою историю становления и выполняет определенные функции с учетом логики развития общества риска – эффективное решение одной совокупности проблем одновременно ведет к возникновению новой.

К последней предлагается отнести:

необходимость совершенствования законодательства Украины по функционированию вышеупомянутых институтов, в частности, норм действующей Конституции Украины по введению института военного капелланства;

необходимость достижения консенсуса по конкретным вопросам пастырской опеки между большим количеством конфессий, церквей, деноминаций и направлений вероисповеданий, которые функционируют в современной Украине;

необходимость организации подготовки квалифицированных кадров для деятельности службы военных капелланов и т.д.

Ключевые слова: общество риска, армия, капелланская служба, институт, функции.

MODERN ARMY AND CHAPLAIN SERVICE IN THE CONTEXT OF FORMATION OF RISK SOCIETY: POLITICAL AND INSTITUTIONAL DIMENSION

Y. Tiapkina

The article is devoted to the consideration of the features of the interaction of the modern army and the chaplain service in the context of the formation of a risk society from the standpoint of the political and institutional dimension.

Each of these subjects of interaction is considered as a socio-political institution that has its own history of formation and performs certain functions, taking into account the logic of the development of a risk society - the effective solution of one set of problems simultaneously leads to the emergence of a new one.

It is proved that such interaction, on the one hand, forms certain grounds for resolving the problems of relations between the army and such institutions as volunteering and religion, that under the new conditions for the development of Ukrainian society, for example, the ATO / OUF in the East of Ukraine began to carry out the reception of certain functions of the Armed Forces of Ukraine ; and on the other hand, it stimulates the foundations for the emergence of new problems that can in a certain way affect the level of effectiveness of the functioning of the Armed Forces of Ukraine and their interaction with other institutions and institutions of Ukrainian society.

Based on the analysis of publications on relevant topics, it is proposed to refer to such problems as:

– the need to improve the legislation of Ukraine on the functioning of the aforementioned institutions, in particular, the norms of the current Constitution of Ukraine on the introduction of the institute of military chaplaincy;

– the need to reach consensus on specific issues of pastoral care between many confessions, churches, denominations, directions and interpretations of denominations operating in modern Ukraine;

the need to organize the training of qualified personnel for the activities of the military chaplain service;

- the need for additional measures to preserve the traditional rigid structure of subordination of the military organization;

- the need for additional measures to improve the level of state security on the part of the military institution.

Key words: risk society, army, chaplain service, institute, functions.

Постановка проблеми. Розвиток політичного процесу відбувається за умов, які продукуються сучасним станом суспільства, що відповідно до українського контексту визначається у таких характеристиках як нестабільне, трансформаційне, перехідне, суспільство ризику. Визначальною характеристикою постає саме ризикогенний характер суспільства – умови, в яких суспільство виробляє соціальні та техногенні ризики, що впливають абсолютно на усі сфери суспільно-політичного життя.

На цьому фоні, за останнє десятиліття в науковому дискурсі, у ЗМІ та в громадській думці найбільш обговорюваними питаннями постають проблема безпеки та один з провідних соціально-політичних інститутів, пов'язаних із продукуванням даного ресурсу – армія. Саме даний політичний інститут займає найвищий рівень довіри серед населення України, що вказує на його певний потенціал щодо впливу на соціально-політичну сферу.

Аналіз актуальних досліджень. Дослідження проблемного поля армії знайшли певне відображення в працях багатьох дослідників, зокрема, Дж. Адамса, Р. Арона, Р. Банкера, Д. Барнетта, К. Блаунта, Р. Бодіша, Л. Грінтера, Ж-Б. Дюроззеля, М. Едмондса, К. фон Клаузевіца, С. Костігена, М. фон Кревельда, Ч. Москоса, Д. Олбертса, К. Райта, Д. Ронфілдта, Е. Тоффлера, Х. Тофлер та ін.

При цьому зазначимо факт, що певні аспекти цього предметного поля залишаються поза зони уваги представників системи соціально-політичних знань.

Так, момент традиційної закритості армії як соціально-політичного інституту, практична відсутність прямого контролю з боку громадянського суспільства та зростання рівня довіри у період нестабільного стану суспільства та політичних змін (військова загроза, економічна криза, структурна напруга тощо) – вказує на певні зміни даного інституту у першу чергу як під впливом демократизації, так і під впливом ризикогенного суспільства.

Закономірність інституційних змін у суспільстві, сповненому ризиків є аксіоматичною. В той же час саме даний ракурс проблеми по відношенню до армії в наукових дослідженнях як зарубіжних, так і вітчизняних вчених практично не представлений.

Отже, у даному контексті потребують уваги питання, що стосуються особливостей «реагування армії» на ризики – структурні зміни даного інституту, вплив армії на трансформацію або навіть появу нових соціально-політичних інститутів. Тобто, постає необхідність у виокремленні нових аспектів взаємодії сучасної армії та суспільства за нових умов функціонування останнього.

Метою статті є розгляд особливостей взаємодії сучасної армії та капеланської служби у контексті становлення суспільства ризику з позиції політико-інституціонального виміру.

Виклад основного матеріалу. Світова історія виникнення та розвитку служби / інституту військових капеланів безпосередньо пов'язана з історією становлення ЗС США. Згідно з історичними даними, посаду капелана в американських військах з'явилася в рамках «Служби капеланів», заснованої Конгресом США 29 липня 1775 року за ініціативою їх першого президента Джорджа Вашингтона. Свою ініціативу американський політичний діяч обґрунтовував такими словами: «... Благословіння і захист небес необхідні в усі часи, але особливо за часів суспільних потрясінь і військової небезпеки. Хочеться сподіватися і вірити, що кожен офіцер і чоловік буде прагнути жити і діяти так, як повинен це робити християнин-солдат, що захищає свободу своєї країни» (Streleckij, 2008).

Слід підкреслити, що до середини XIX століття до служби в лавах збройних сил США допускалися виключно протестантські священики, пізніше – священнослужителі католицького напрямку, до середини XX ст. – представники православного та іудейського віросповідань.

На кінець 2019 року в армії США налічувалося понад 5.000 капеланів, з яких 3.300 – в регулярних військах, а 1.650 – в резерві. Вони представляють

різні християнські конфесії, в основному протестантського штибу (методисти, баптисти та інші), іудеїв, буддистів (з 1987 року) і мусульман (з 2017 року) (Yavlyanskij, 2019).

Виникнення інституту військових капеланів у Великобританії датується 1796 роком (Army be the best, 2020). Спочатку Департамент військових капеланів складався тільки з представників англіканської церкви, пізніше до служби в армії стали допускати: з 1836 року представників католицизму, з 1858 року – пресвітеріанцев, з 1881 року – уесліанців і з 1892 – іудеїв. На початку третього тисячоліття в рядах ЗС Об'єднаного Королівства було дозволено нести службу представникам ісламського, індуїстського, буддистського та сикхського духовенства.

До початку 2020 року на службі в британських ВС склалися 350 священників: близько 150 з них служать в регулярних військах, понад 100 працюють серед резервістів і близько 100 – в кадетських корпусах (Yavlyanskij, 2019).

У ХХ ст. ідея залучення представників різних конфесій для підтримання на високому рівні морально-психологічного стану військовослужбовців та формування основ їх духовної готовності відстоювати інтереси держави отримують досить широке поширення в збройних силах інших країн світу.

Наприклад, в 1948 році разом з утворенням армії оборони Ізраїлю створюється Військовий раввинат, який входить в структуру генерального штабу АОІ.

6 липня 1952 року «Декретом про консисторські конгрегації» в збройних силах Франції був заснований вікаріат, який об'єднував під керівництвом архієпископа Паризького служби головних військових священників сухопутних військ, військово-повітряних і військово-морських сил республіки. Військовослужбовцями французької армії стали представники духовенства католицького, протестантського та юдейського

напрямок. З 2006 року на армійську службу стали закликати мусульманських капеланів.

У 1957 році в Федеративній республіці Німеччина створюється військово-церковна служба бундесверу, яка формується виключно католицькими і Євангелічної лютеранськими священиками.

Аналіз умов і засад функціонування інституту / служби капеланів дозволяє зробити такі висновки.

Сьогодні інститути військових капеланів існують в більшості держав світу. Їх існування не визначається конституційним моментом відділення церкви від держави (наприклад, в США, ФРН церква відділена від держави, а в Англії, Ізраїлі - англіканство і іудаїзм (відповідно) є офіційними релігіями).

Діяльність військових священиків здійснюється в рамках чітко прописаного правового поля (від «Закону про Службу військових капеланів» (США) до «Закону про організацію Військово-Церковної служби» (ФРН)).

В сучасних арміях існують відмінності за статусом військових священиків. В одних державах (наприклад, США) військові капелани є військовослужбовцями і мають військові звання, в інших (наприклад, Німеччина) – цивільними особами (державними службовцями) без можливості здійснювати військову кар'єру.

Незалежно від офіційного статусу в армії все військові капелани у всіх збройних силах є так званими «noncombatant», тобто, службовцями, які не мають права носити і застосовувати зброю.

У всіх державах існують певні вимоги до кандидатів на посаду військового капелана (від громадянської належності до вікових меж). Наприклад, згідно з вимогами ЗС США, кандидат на цю посаду має бути громадянином США, мати відповідні фізичні дані та вік від 21 до 50 років, повинен «мати академічну освіту університетського рівня і не менше трьох років богословських студій магістерського рівня (це приблизно рівень духовної академії). Крім того, він повинен мати відповідні духовні, моральні, інтелектуальні та психологічні кваліфікації... Кандидат на службу

військового капелана має бути членом духовенства даного віросповідання і повинен мати апробат на цю службу від найвищих властей своєї церковної інституції» (Zdioruk, 2014).

Підготовка військових священиків здійснюється, як правило, через систему змішаної освіти – духовні, світські і військові навчальні заклади різного рівня.

Військові капелани служать у всіх видах сучасних збройних сил – армії, флоті, військово-повітряних силах, а також у всіх їх структурних компонентах – на дійсній службі, в резерві, серед цивільного персоналу і в національній гвардії.

Військові капелани в збройних силах однієї групи держав представляють тільки домінуючі (1–2) в суспільстві релігії (наприклад, Ізраїль, Німеччина), в іншій групі – досить широку сукупність конфесій (США, Великобританія). Так, в ряді публікацій відзначається, що, наприклад, в США «теоретично в службу військових капеланів можуть бути прийняті не тільки представники основних конфесій, а й взагалі всіх груп, офіційно зареєстрованих в якості релігійних організацій: наприклад, американська рада відьом, церква сатани або саєнтологічна церква» (Korobov, 2004).

Функції, які виконуються військовими капеланами в процесі їх служби в лавах збройних сил умовно можна розбити на чотири групи:

першу групу складають так звані «основні функції» діяльності військових капеланів, які виконуються ними в будь-яких ситуаціях, поза обліком особливих умов, в яких знаходиться армія, або суспільство в цілому: всебічне забезпечення військовослужбовцям реалізації їхніх релігійних потреб;

постійне консультування армійського керівництва всіх рівнів щодо морально-психологічного стану представників збройних сил;

другу групу, складають функції, які повинні виконувати військові священики в умовах бойових дій:

моральна та духовна підтримка воюючих, поранених, помираючих та військовополонених;

допомога медикам в наданні першої допомоги пораненим, їх евакуації; проведення богослужб та похоронів;

третю групу складають функції, які виконують капелани в умовах нештатних / кризових ситуацій, до вирішення яких залучаються збройні сили (наприклад, для ліквідації наслідків стихійних лих, екологічних катастроф і т.д.);

четверту групу складають додаткові функції діяльності військових капеланів у армії:

залучення їх до членства в різних комісіях щодо розслідування злочинів, урегулювання конфліктів та створення доброзичливого мікроклімату у військових частинах і на кораблях;

залучення їх до роботи у різних громадських та релігійних організаціях щодо розслідування злочинів, урегулювання конфліктів та формування конструктивних відносин між збройними силами та громадськістю;

залучення їх до викладацької діяльності у межах системи вищої освіти.

Найбільш часто в ЗМІ зазначається, що військові капелани в різних країнах активно співпрацюють з представниками ряду урядових і добровільних організацій, в тому числі і міжнародних. Наприклад в США організаційну і технічну підтримку армійським капеланам надають «Відділ цивільних осіб армії, фахівці з релігійної освіти, фахівці по роботі з молоддю, адміністративний персонал, священнослужителі релігійних меншин, лідери самобутніх релігійних течій, волонтери» (Ajsin, 2012).

Що стосується положення і перспектив запровадження інституту військових капеланів у ЗС України, то ситуацію, що склалася можна охарактеризувати наступним чином.

Історія формування Служби військових капеланів в українській армії розпочинається з початку 90-х років XX ст., коли у 1993 році за ініціативи групи офіцерів-християн ЗСУ була створена Асоціація християн-

військовослужбовців (з 1994 року «Всеукраїнське міжконфесійне релігійне християнсько-військове братство»). Згідно з Уставом організації, вона об'єднує військовослужбовців різних християнських конфесій, які займають різні посади (від командирів до рядових) та презентують різні професії (від інженерів до юристів). Головними завданнями Братства є:

«роз'яснення ідеї християнського вчення;
допомога військовослужбовцям у досягненні духовної зрілості;
зміцнення сім'ї на основі християнських цінностей;
відродження кращих християнських традицій українського війська;
участь у конкретних програмах соціальної підтримки
військовослужбовців тощо» (Zdioruk, 2014).

З часом, враховуючи досвід західних країн, в українському просторі почало розроблятися політико-правове поле існування військового капеланства. Це поле формує ціла низка нормативно-правових актів, постанов та проектів, зокрема:

«Положення про Раду у справах душпастирської опіки при Міністерстві оборони України», затвердженого Наказом Міністра оборони України № 115 від 17.03.2009 р. (LIGA360, 2009);

«Концепція душпастирської опіки у Збройних Силах України», затверджена Наказом Міністра оборони України № 220 від 22 квітня 2011 р. (Ministerstvo oboroni Ukrayini, 2021);

проект Закону України № 3143 «Про внесення змін до деяких законів України (щодо запровадження інституту священнослужителів (капеланів) у військових, правоохоронних органах)» від 29.08.2013 р. (LIGA360, 2013);

Розпорядження Кабінету Міністрів України № 677-р від 02.07.2014 р.

«Про службу військового духовенства (капеланську службу) у Збройних Силах, Національній гвардії, Державній спеціальній службі транспорту та Державній прикордонній службі» (LIGA360, 2014a);

проект Закону України № 1153 «Про внесення змін до деяких законів України (щодо запровадження інституту священнослужителів (капеланів) у

військових, правоохоронних органах, а також у закладах Державної пенітенціарної служби України)» від 02.12.2014 р. (LIGA360, 2014b);

Закон України № 419–VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо регулювання діяльності священнослужителів (капеланів) в органах та установах, що належать до сфери управління Державної пенітенціарної служби України» від 14.05.2015 р. (LIGA360, 2015);

«Положення про службу військового духовенства (капеланську службу) у Збройних Силах України», затвердженого Наказом Міністерства оборони України № 685 від 14.12.2016 р. (LIGA360, 2016с);

«Положення про службу військового духовенства (капеланську службу) у Національній гвардії України» затвердженого Наказом Міністерства внутрішніх справ України № 205 від 24.03.2016 р. (LIGA360, 2016а);

«Положення про службу військового духовенства (капеланську службу) у Державній прикордонній службі України», затвердженого Наказом Міністерства внутрішніх справ України № 1065 від 10.10.2016 р. (LIGA360, 2016b);

«Положення про службу військового духовенства (капеланську службу) у Державній спеціальній службі транспорту», затвердженого Наказом Міністерства інфраструктури України № 201 від 06.06.2017 р. (LIGA360, 2017а);

Проект Закону України № 6643 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо соціального захисту військових капеланів під час проведення антитерористичної операції» від 23.06.2017 р. (LIGA360, 2017b);

проект Закону України № 10244 «Про військове капеланство» від 23.04.2019 р. (LIGA360, 2019с);

проект Закону України № 10279 «Про внесення змін до деяких законів України щодо врегулювання капеланської діяльності у Збройних Силах

України та інших утворених відповідно до законів України військових формуваннях від 13.05.2019 р. (LIGA360, 2019b);

проект Закону України № 10335 «Про внесення змін до деяких законів України щодо врегулювання капеланської діяльності у Збройних Силах України та інших утворених відповідно до законів України військових формуваннях від 27.05.2019 р. (LIGA360, 2019a);

проект Закону України № 4148 «Про військове капеланство у Збройних Силах України» від 23.09.2020 р. (LIGA360, 2020);

проект Закону України № 4626 «Про службу військового капеланства» від 21.01.2021 р. (LIGA360, 2021).

Саме у цих документах висвітлено визначення, зміст та структуру служби військового духовенства (капеланської служби), засади та особливості організації її діяльності, права і обов'язки військових священиків (капеланів).

Зокрема, згідно до змісту «Положення про службу військового духовенства (капеланську службу) у Збройних Силах України» (2016 р.):

капеланську службу становлять «структурні підрозділи (посадові особи) з питань служби військового духовенства (капеланства) (далі – СВД(К)) та військові священики (капелани)» (LIGA360, 2016с);

військовими священиками (капеланами) є «фізичні особи, які мають духовну освіту, є священнослужителями зареєстрованої в Україні релігійної організації, пройшли відбір та прийняті на роботу на посади працівників у військових частинах, військових навчальних закладах, установах та організаціях Збройних Сил України для задоволення релігійних потреб особового складу» (LIGA360, 2016с);

основними напрямками діяльності військового священика (капелана) є:

«задоволення релігійних потреб військовослужбовців та членів їх сімей;

релігійно-освітня робота;

душпастирська опіка військовослужбовців та членів їх сімей;

соціально-доброчинна діяльність»» (LIGA360, 2016с);

основними завданнями військового священика (капелана) є:

«організація та проведення молитов, богослужінь, благословень, урочистих і поминальних заходів та інших релігійних обрядів і культів, пов'язаних із задоволенням релігійних потреб військовослужбовців;

виховання військовослужбовців на основі морального і духовного потенціалу релігійної та культурної спадщини українського народу;

допомога військовослужбовцям у розвитку їх особистісних та колективних моральних якостей на основі братерства, мужності, хоробрості, відповідальності, поміркованості, стійкості, жертвовності, дисциплінованості, розсудливості;

ознайомлення військовослужбовців з основами релігійного вчення;

виховання у військовослужбовців толерантного ставлення до людей з іншим світоглядом та релігійними переконаннями;

ознайомлення особового складу з історією національного, культурного та релігійного становлення української державності;

налагодження партнерських відносин з представниками релігійних організацій, які діють у місцях дислокації військових частин;

участь у реабілітації особового складу, який потребує психологічної допомоги;

всебічна душпастирська опіка та турботливе ставлення до військовослужбовців та членів їх сімей» (LIGA360, 2016с);

діяльність структурних підрозділів (посадових осіб) з питань СВД(К) щодо задоволення релігійних потреб здійснюється на основі таких принципів:

«забезпечення конституційного права громадян на свободу світогляду і віросповідання;

добровільність участі військовослужбовців у богослужіннях, релігійних обрядах та інших заходах;

рівність представників всіх віросповідань, які проходять службу у Збройних Силах України, щодо задоволення їх релігійних потреб;

невтручання військового командування у діяльність релігійних організацій;

невтручання релігійних організацій у діяльність військового командування;

повага, толерантне ставлення до віруючих та військових священиків (капеланів) усіх релігійних організацій;

використання будівель та приміщень, які збудовані, відновлені чи пристосовані для здійснення культових потреб на території військових частин, установ та організацій, на основі рівності представників всіх релігійних організацій» (LIGA360, 2016с).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Виходячи із вищезазначеного, можна зробити висновки, що процес взаємодії військового інституту та релігійного має свою історію, результатом якої є становлення служби / інституту військових капеланів (священнослужителів).

Такі служби ефективно функціонують в багатьох провідних країнах світу, зокрема, США, Великобританії, ФРН, Ізраїлі.

Активізувалась у даному напрямку з 2015 року й діяльність української держави. Так, тільки за останні два роки (2019-2020 рр.) на розгляд Верховної Ради України було представлено п'ять проектів Законів щодо створення військового духовенства (капеланської служби) у Збройних Силах України (чотири з ініціативи народних депутатів Верховної Ради VIII-IX скликання, а один – п'ятого Президента України – П. Порошенка).

Таку активність української держави можна пояснити трьома моментами:

– бойові дії на Сході України призвели до активізації волонтерського руху, зокрема, до волонтерського добровільного служіння, яке проводиться служителями різних церков;

– у січні 2019 року, завдяки Патріаршому і Синодальному Томосу Православна Церква України (ПЦУ) отримала автокефальний церковний устрій та стала повноправною і самоврядною адміністративною частиною єдиної Вселенської православної церкви, це сформувала реальні засади для усунення конфлікту між п'ятьма провідними християнськими церквами, що сформувалися та функціонували в Україні до грудня 2018 року – Українською православною церквою Московського Патріархату, Українською православною церквою Київського Патріархату, Української Автокефальної православної церкви, Українська греко-католицька церкви та Римо-католицької церкви в Україні;

– орієнтація України на активну співпрацю з державами Організації Північноатлантичного договору (альянсу) – НАТО, що потребує приведення структури та змісту ЗСУ до відповідності з арміями цих держав Північної Америки та Європи, у складі яких капеланській службі придається вагоме значення.

Очевидно, що така діяльність, з одного боку, формує певні підстави для врегулювання проблем взаємодії між армією та такими інститутами як волонтерство та релігія, що за нових умов розвитку українського суспільства, наприклад, проведення на Сході України АТО / ООС, стали здійснювати рецепцію окремих функцій ЗСУ; а з іншого боку – стимулює засади для виникнення нових проблем, що здатні певним чином позначитися на рівні ефективності функціонування ЗСУ та їх взаємодії з іншими інститутами та інституціями українського суспільства.

Виходячи з аналізу публікацій з відповідної тематики до таких проблем можна віднести:

– необхідність вдосконалення законодавства України щодо функціонування вищезазначених інститутів, зокрема, норм чинної Конституції України щодо введення інституту військового капеланства;

- необхідність досягнення консенсусу з конкретних питань душпастирської опіки між великою кількістю конфесій, церков, деномінацій, напрямків і толків у віросповіданнях, що функціонують у сучасній Україні;
- необхідність організації підготовки кваліфікованих кадрів для діяльності служби військових капеланів;
- необхідність додаткових заходів щодо збереження традиційної жорсткої структури супідрядності військової організації;
- необхідність додаткових заходів щодо підвищення рівня забезпечення державної безпеки з боку військового інституту.

Зрозуміло, що всі вищезазначені моменти потребують подальшого всебічного розгляду як з боку представників системи соціально-політичних знань, так й представників ЗСУ та священнослужителів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Айсин, К.Н., 2012. Военноекапелланство (на примере США и Великобритании). *Вестник РГГУ. «Философия. Социология. Искусствоведение»*, [online] 17(97), с. 254-261
Доступно: <https://cyberleninka.ru/article/n/voennoe-kapellanstvo-na-primere-ssha-i-velikobritanii-1> [Дата обращения 30 Январь 2021].
2. Здіорук, С. І., 2014. Служба військових капеланів у воєнній організації української держави: необхідність, можливості та перспективи. [online] Доступно: <http://old2.niss.gov.ua/content/articles/files/Kapelanu-3aa20.pdf> [Дата звернення 10 Лютий 2021].
3. Коробов, П., 2004. *Офицеры господа. Журнал «Коммерсантъ Власть»*, [online] 12. Доступно: <https://www.kommersant.ru/doc/461441> [Дата звернення 10 Лютий 2021].
4. Міністерство оборони України, 2021. [online] Доступно: http://www.mil.gov.ua/index.php?part=council_pastoral_care&sub=concepacia [Дата звернення 10 Лютий 2021].
5. Стрелецкий, А., 2008. Служба военныхсвященниковсухопутных сил США. *Зарубежное военное обозрение*, [online] 2, с.31-38 Доступно: <http://pentagonus.ru/publ/3-1-0-583> [Дата

REFERENCES

1. Ajsin, K.N., 2012. Voennoe kapellanstvo (na primere SShA i Velikobritanii). *Vestnik RGGU. «Filosofiya. Sociologiya. Iskuststvovedenie»*, [online] 17(97), s. 254-261 Dostupno: <https://cyberleninka.ru/article/n/voennoe-kapellanstvo-na-primere-ssha-i-velikobritanii-1> [Data obrasheniya 30 Yanvar 2021].
2. Zdioruk, S. I., 2014. *Sluzhba vijskovih kapelaniv u voyennij organizaciyi ukrayinskoyi derzhavi: neobhidnist, mozhlivosti ta perspektivi*. [online] Dostupno: <http://old2.niss.gov.ua/content/articles/files/Kapelanu-3aa20.pdf> [Data zvernennya 10 Lyutij 2021].
3. Korobov, P., 2004. *Oficery gospoda. Zhurnal «Kommersant Vlast»*, [online] 12. Dostupno: <https://www.kommersant.ru/doc/461441> [Data zvernennya 10 Lyutij 2021].
4. *Ministerstvo oboroni Ukraini*, 2021. [online] Dostupno: http://www.mil.gov.ua/index.php?part=council_pastoral_care&sub=concepacia [Data zvernennya 10 Lyutij 2021].
5. Streleckij, A., 2008. *Sluzhba voennyhsvyashennikovsuhoputnyh sil SShA. Zarubezhnoe voennoe obozrenie*, [online] 2, s.31-38 Dostupno: <http://pentagonus.ru/publ/3-1-0-583> [Data zvernennya 10 Lyutij 2021].

- звернення 10 Лютий 2021].
6. Являнський, І., 2019. *В бой идут капелланы*. [online] (Последнее обновление 28 Февраль 2019) Доступно: <https://zvezdaweekly.ru/news/20192141448-Ibb5r.html> [Дата звернення 10 Лютий 2021].
7. Army be the best, 2020. *History of Army Chaplains*. [online] Available at: <http://www.army.mod.uk/chaplains/23350.aspx> [Accessed 30 January 2021].
8. LIGA360, 2009. *Положення про Раду у справах душпастирської опіки при Міністерстві оборони України*. [online] Доступно: <https://ips.ligazakon.net/document/view/FIN62660?an=4> [Дата звернення 14 Лютий 2021].
9. LIGA360, 2013. *Проект закону України від 29.08.2013 р. № 3143 «Про внесення змін до деяких законів України (щодо запровадження інституту священнослужителів (капеланів) у військових, правоохоронних органах)»*. [online] Доступно: https://ips.ligazakon.net/document/view/JG2FB00I?from=draft_laws [Дата звернення 14 Лютий 2021].
10. LIGA360, 2014a. *Розпорядження від 2 липня 2014 р. № 677-р «Про службу військового духовенства (капеланську службу) у Збройних Силах, Національній гвардії, Державній спеціальній службі транспорту та Державній прикордонній службі»* [online] Доступно: <https://ips.ligazakon.net/document/view/kr140677?an=6> [Дата звернення 14 Лютий 2021].
11. LIGA360, 2014b. *Проект закону України від 02.12.2014 р. № 1153 «Про внесення змін до деяких законів України (щодо запровадження інституту священнослужителів (капеланів) у військових, правоохоронних органах)»*. [online] Доступно: https://ips.ligazakon.net/document/view/JH0W100I?from=draft_laws [Дата звернення 14 Лютий 2021].
12. LIGA360, 2015. *Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо регулювання діяльності священнослужителів (капеланів) в органах та установах, що належать до сфери управління Державної пенітенціарної служби України»*. [online] Доступно: https://ips.ligazakon.net/document/view/t150419?an=1&ed=2015_05_14 [Дата звернення 14 Лютий 2021].
13. LIGA360, 2016a. *Наказ 24.03.2016 № 205*
6. Yavlyanskij, I., 2019. *V boj idut kapellany*. [online] (Poslednee obnovenie 28 Fevral 2019) Dostupno: <https://zvezdaweekly.ru/news/20192141448-Ibb5r.html> [Data zvernennya 10 Lyutij 2021].
7. Army be the best, 2020. *History of Army Chaplains*. [online] Available at: <http://www.army.mod.uk/chaplains/23350.aspx> [Accessed 30 January 2021].
8. LIGA360, 2009. *Polozhennya pro Radu u spravah dushpastirskoyi opiki pri Ministerstvi oboroni Ukraini*. [online] Dostupno: <https://ips.ligazakon.net/document/view/FIN62660?an=4> [Data zvernennya 14 Lyutij 2021].
9. LIGA360, 2013. *Proekt zakonu Ukraini vid 29.08.2013 r. № 3143 «Pro vnesennya zmin do deyakih zakoniv Ukraini (shodo zaprovadzhennya institutu svyashennosluzhitelev (kapelaniv) u vijskovih, pravoohoronnih organah)»*. [online] Dostupno: https://ips.ligazakon.net/document/view/JG2FB00I?from=draft_laws [Data zvernennya 14 Lyutij 2021].
10. LIGA360, 2014a. *Rozporyadzhennya vid 2 lipnya 2014 r. № 677-r «Pro sluzhbu vijskovogo duhovenstva (kapelansku sluzhbu) u Zbrojnih Silah, Nacionalnij gvardiyi, Derzhavnij specialnij sluzhbi transportu ta Derzhavnij prikordonnij sluzhbi»*. [online] Dostupno: <https://ips.ligazakon.net/document/view/kr140677?an=6> [Data zvernennya 14 Lyutij 2021].
11. LIGA360, 2014b. *Proekt zakonu Ukraini vid 02.12.2014 r. № 1153 «Pro vnesennya zmin do deyakih zakoniv Ukraini (shodo zaprovadzhennya institutu svyashennosluzhitelev (kapelaniv) u vijskovih, pravoohoronnih organah)»*. [online] Dostupno: https://ips.ligazakon.net/document/view/JH0W100I?from=draft_laws [Data zvernennya 14 Lyutij 2021].
12. LIGA360, 2015. *Zakon Ukraini «Pro vnesennya zmin do deyakih zakonodavchih aktiv Ukraini shodo reguluvannya diyalnosti svyashennosluzhitelev (kapelaniv) v organah ta ustanovah, sho nalezhat do sferi upravlinnya Derzhavnoyi penitenciarnoyi sluzhbi Ukraini»*. [online] Dostupno: https://ips.ligazakon.net/document/view/t150419?an=1&ed=2015_05_14
13. LIGA360, 2016a. *Nakaz 24.03.2016 № 205 «Pro zatverdzhennya Polozhennya pro sluzhbu vijskovogo duhovenstva (kapelansku*

- «Про затвердження Положення про службу військового духовенства (капеланську службу) у Національній гвардії України». [online] Доступно: <https://ips.ligazakon.net/document/view/RE28687?an=2> [Дата звернення 14 Лютий 2021].
14. LIGA360, 2016b. *Наказ 10.10.2016 № 1065 «Про затвердження Положення про службу військового духовенства (капеланську службу) у Державній прикордонній службі України»*. [online] Доступно: <https://ips.ligazakon.net/document/view/RE29560?an=8> [Дата звернення 14 Лютий 2021].
  15. LIGA360, 2016c. *Наказ 14.12.2016 № 685 «Про затвердження Положення про службу військового духовенства (капеланську службу) у Збройних Силах України»*. [online] Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0010-17#Text> [Дата звернення 14 Лютий 2021].
  16. LIGA360, 2017a. *Наказ 06.06.2017 № 201 «Про затвердження Положення про службу військового духовенства (капеланську службу) у Державній спеціальній службі транспорту»*. [online] Доступно: <https://ips.ligazakon.net/document/view/RE30661?an=8> [Дата звернення 14 Лютий 2021].
  17. LIGA360, 2017b. *Проект закону України від 23.06.2017 р. № 6643 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо соціального захисту військових капеланів під час проведення антитерористичної операції»*. [online] Доступно: https://ips.ligazakon.net/document/view/JH54J00I?from=draft_laws [Дата звернення 14 Лютий 2021].
  18. LIGA360, 2019a. *Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо врегулювання капеланської діяльності у Збройних Силах України та інших утворених відповідно до законів України військових формуваннях»*. [online] Доступно: <https://ips.ligazakon.net/document/view/GH7Z300A?bl=> [Дата звернення 14 Лютий 2021].
  19. LIGA360, 2019b. *Проект закону України від 13.05.2019 р. № 10279 «Про внесення змін до деяких законів України щодо врегулювання капеланської діяльності у Збройних Силах України та інших утворених відповідно до законів України військових формуваннях»*. [online] *sluzhbu) u Nacionalnij gvardiyi Ukrayini*. [online] Доступно: <https://ips.ligazakon.net/document/view/RE28687?an=2> [Data zvernennya 14 Lyutij 2021].
  14. LIGA360, 2016b. *Nakaz 10.10.2016 № 1065 «Pro zatverdzhennya Polozhennya pro sluzhbu vijskovogo duhovenstva (kapelansku sluzhbu) u Derzhavnij prikordonnij sluzhbi Ukrayini*. [online] Доступно: <https://ips.ligazakon.net/document/view/RE29560?an=8> [Data zvernennya 14 Lyutij 2021].
  15. LIGA360, 2016c. *Nakaz 14.12.2016 № 685 «Pro zatverdzhennya Polozhennya pro sluzhbu vijskovogo duhovenstva (kapelansku sluzhbu) u Zbrojnih Silah Ukrayini*. [online] Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0010-17#Text> [Data zvernennya 14 Lyutij 2021].
  16. LIGA360, 2017a. *Nakaz 06.06.2017 № 201 «Pro zatverdzhennya Polozhennya pro sluzhbu vijskovogo duhovenstva (kapelansku sluzhbu) u Derzhavnij specialnij sluzhbi transportu*. [online] Доступно: <https://ips.ligazakon.net/document/view/RE30661?an=8> [Data zvernennya 14 Lyutij 2021].
  17. LIGA360, 2017b. *Proekt zakonu Ukrayini vid 23.06.2017 r. № 6643 «Pro vnesennya zmin do deyakih zakonodavchih aktiv Ukrayini shodo socialnogo zahistu vijskovih kapelaniv pid chas provedennya antiteroristichnoyi operaciyi*. [online] Доступно: https://ips.ligazakon.net/document/view/JH54J00I?from=draft_laws [Data zvernennya 14 Lyutij 2021].
  18. LIGA360, 2019a. *Poyasnyvalna zapiska do proektu Zakonu Ukrayini «Pro vnesennya zmin do deyakih zakoniv Ukrayini shodo vregulyuvannya kapelanskoyi diyalnosti u Zbrojnih Silah Ukrayini ta inshih utvorenih vidpovidno do zakoniv Ukrayini vijskovih formuvannyah*. [online] Доступно: <https://ips.ligazakon.net/document/view/GH7Z300A?bl=> [Data zvernennya 14 Lyutij 2021].
  19. LIGA360, 2019b. *Proekt zakonu Ukrayini vid 13.05.2019 r. № 10279 «Pro vnesennya zmin do deyakih zakoniv Ukrayini shodo vregulyuvannya kapelanskoyi diyalnosti u Zbrojnih Silah Ukrayini ta inshih utvorenih vidpovidno do zakoniv Ukrayini vijskovih formuvannyah*. [online] Доступно: https://ips.ligazakon.net/document/view/jh7xj00i?an=&ed=2019_05_13&dtm=
  20. LIGA360, 2019c. *Proekt zakonu Ukrayini vid 23.04.2019 r. № 10244 «Pro vijskove*

- Доступно:
[https://ips.ligazakon.net/document/view/jh7xj00i?an=&ed=2019_05_13&dtm=] [Дата звернення 14 Лютий 2021].
20. LIGA360, 2019с. *Проект закону України від 23.04.2019 р. № 10244 «Про військове капеланство»*. [online] Доступно: <https://ips.ligazakon.net/document/view/JH7WK00I?an=4> [Дата звернення 14 Лютий 2021].
  21. LIGA360, 2020. *Проект закону України від 23.09.2020 р. № 4148 «Про військове капеланство у Збройних Силах України»*. [online] Доступно: <https://ips.ligazakon.net/document/view/JI03290I?bl=> [Дата звернення 14 Лютий 2021].
  22. LIGA360, 2021. *Закон України «Про Службу військового капеланства»*. [online] Доступно: <https://ips.ligazakon.net/document/view/JI04113A?bl=> [Дата звернення 14 Лютий 2021].
  - kapelanstvo»*. [online] Dostupno: <https://ips.ligazakon.net/document/view/JH7WK00I?an=4> [Data zvernennya 14 Lyutij 2021].
  21. LIGA360, 2020. *Proekt zakonu Ukrayini vid 23.09.2020 r. № 4148 «Pro vijskove kapelanstvo u Zbrojnih Silah Ukrayini»*. [online] Dostupno: <https://ips.ligazakon.net/document/view/JI03290I?bl=> [Data zvernennya 14 Lyutij 2021].
  22. LIGA360, 2021. *Zakon Ukrayini «Pro Sluzhbu vijskovogo kapelanstva»*. [online] Dostupno: <https://ips.ligazakon.net/document/view/JI04113A?bl=> [Data zvernennya 14 Lyutij 2021].

Інформація про автора

Тяпкіна Юлія Олегівна – доктор філософії зі спеціальності 052 Політологія; Recruiter of MarTech /AdTeach Software Development Company Xenoss.io; e-mail: yuliaolegovnat@gmail.com; ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-3240-3555>.

Стаття надійшла до редакції: 14.03.2021 р. Прийнята до друку: 31.03.2021 р.